

Matyušová, Zdeňka

MIčenlivé slzy smutku : (Památce Viktora Astafjeva)

Opera Slavica. 2002, vol. 12, iss. 3, pp. 38-39

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117718>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Konferenci poněkud poznamenala neúčast některých ohlášených referentů; právě ona však na druhé straně vytvořila podstatně větší prostor pro diskuse. Ty probíhaly intenzivně, účastníci se jich snad všichni přítomní a díky dostatku času měli možnost věnovat se problematice v opravdu širokém kontextu. V přednesených příspěvcích i diskusních vystoupeních se prokázalo, nakolik komplexní, ale i komplikované je hledání specifik žánrů v jednom literárním směru, jak silná je tendence žánrů „protékat“ několika literárními směry a přizpůsobovat se jejich specifickým potřebám, měnit svoji tvářnost i při zachování svých základních rysů. Mimo jiné i díky tomu lze konferenci považovat za vynikající fórum pro střetání názorů, pro porovnání romantických tendencí v několika národních literaturách i pro konfrontaci různého metodologického zaměření různých referujících. Není se proto co divit, že intenzivní pracovní diskuse přetrvála i v přátelském posezení, pro které pořadatelé vytvořili příjemný prostor.

Josef Dohnal

Mlčenlivé slzy smutku (Památce Viktora Astafjeva)

Literární cestu ruského spisovatele Viktora Astafjeva (nar. 2. května 1924) od prvních chvil provázejí dvě tematické roviny – mír a válka, život a smrt, klid a utrpení, pravda a lež, láska a nenávisť. Tyto dva nebývale obsáhlé námětové okruhy, které vzájemně kontrastují, ale zároveň se podmiňují, prolétají a doplňují, se staly stěžejními prameny Astafjevovy literární tvorby.

Viktor Astafjev byl především básníkem dětství, domova a přírody. Podstatné je přitom to, že příroda pro něj byla prvotní, nezničitelná a dominantním prvkem veškerého bytí byl člověk jako bytostně vlastní, imanentní spojení s přírodou. Všechny uvedené námětové linie se vzájemně prolínají a procházejí téměř veškerou spisovatelovou tvorbou.

Ze široké palety Astafjevových próz jmenujme na tomto omezeném prostoru alespoň autobiografické vyprávění *Poslední pocta* (orig. *Последний поклон*, 1957-1977, čes. 1983), novely *Hořikvět* (orig. *Стародуб*, 1959, čes. 1963), *Přes peřeje* (orig. *Перевал*, 1960, čes. 1963), *Když padají hvězdy* (orig. *Звездонад*, 1960, 2. red. 1972, nepřelož.), *Za jasných dnů* (orig. *Ясным днем*, 1967, 2. red. 1977, čes. 1975), *Pastýř a pastýřka*, *Moderní pastorále* (orig. *Пастух и пастушка*, 1967-1974, čes. 1975), *Óda na ruskou zahradu* (orig. *Ода русскому огороду*, 1971, nepřelož.), romány *Její Veličerstvo ryba* (orig. *Царь-рыба*, 1972-1975, čes. 1981) a *Smutný detektiv* (orig. *Печальный детектив*, 1986, čes. 1988). Autorův příklon k publicistice se zřetelně odráží zejména ve sborníku lyricko-filozofických miniatur s názvem *Záseky* (orig. *Замесу*, 1988, nepřelož.) a v cyklu črt *Vidoucí berla* (orig. *Зрячий посох*, 1988, nepřelož.). Mezi posledními publikovanými Astafjevovými díly zaujala povídka *Ljudočka* (orig. *Людочка*, 1987, nepřelož.), novela *Oberton* (orig. *Обертон*, 1996, nepřelož.) a román *Prokletí a zabití* (orig. *Прокляты и убиты*, 1992-1997, nepřelož.).

Viktor Astafjev byl vždy spjat s dobou, reagoval na její podněty a vytvářel postavy, které v individuálním osudu často postihovaly všeobecné rysy celé epochy. Jeho tvorba je neobyčejným uměleckým úkazem, **fenomémem**, který nelze důsledně pochopit bez vysvětlení společenských, dobových a uměleckých podmínek jeho vývoje.

Viktor Astafjev žil v době, která mu nedovolovala podat o ní univerzální svědectví. Byla to doba svým způsobem synekdochická, absolutizovala a uznávala pouze jednu stránku objektivní reality – stránku sociální. Proto se Astafjev orientoval a v podstatě „utekl“ do poloh, které odpovídaly jak jeho naturelu, tak vládnoucímu modelu literatury socialistického realismu do té míry, aby se tam mohl nejen vměstnat, ale **najít také sám sebe**.

A tak můžeme říci, že Astafjevova cesta do literatury vedla sice (a to především) přes vlastní nitro, ale nesměřovala do nereálných, vysněných krajín, protože nevedla přes osobní senzací a individuální fantazii, ale přes vlastní intenzivní zážitek a pocit, přes osobní zkušenost.

Viktor Astafjev uvažoval vždy v širších relacích a jeho přístup k tvorbě byl koncepční. Ačkoliv byl úzce spjat s rodnou Sibiří a měl hluboké kořeny v její přírodě a půdě, smysluplností svého díla směřoval k otázkám všelidským a univerzálním.

Umělec a člověk Viktor Astafjev a jeho sepětí s dobou tvoří obdivuhodnou jednotu. Mezi těmito dvěma stránkami Astafjevovy osobnosti existovalo nepřetržitě naprosté souznění. A domníváme se, že i z tohoto souznění pramení onen výjimečný charakter jeho lidství, který se zákonitě promítá i do jeho prozaické tvorby.

Tato vyznaná a permanentně vyznávaná jednota člověka a umělce je vyjádřením **jistoty** uceleného náhledu na svět, **úsudku**, podepřeného autoritou vlastní i jiných, pochopením smyslu životní **kontinuity** a uznáním **nadindividuální vzájemnosti** jako základu lidské existence.

Východiskem a podstatou Astafjevova osobnostního a uměleckého profilu bylo přiznání a pochopení tzv. duality kosmu, existence světa hmotného a duchovního, věcí konečných a trvalých, prostoru a nekonečnosti, času a věčnosti. Astafjev putoval tímto světem, hledal naplnění života a utvářel si vztah byt' jen k tušenému nadosobnímu řádu, k neznámému kosmu, ve kterém sféra věcí a jevů přechází v niternou sféru lidských představ, nadějí a snů. Takováto vize životní plnosti pak nikdy nezaniká, ale naopak zůstává jako velká touha a hluboká víra v její finální uskutečnění.

Viktor Astafjev se rozloučil s pozemským životem 28. listopadu 2001 a možná právě teď doputoval ke svému nyní již „známému“ vesmíru.

Zdeňka Matyušová